

Ivan Miró

Independència: més enllà d'un Estat propi

Aquest article va ser escrit poc després de la massiva manifestació de l'11 de setembre del 2012, que situà en el mapa polític –d'una forma gairebé indefugible– l'hipòtesi de la independència catalana. Avui, un any després, des de la perspectiva de la crítica radical a la forma-Estat, els interrogants respecte el procés no fan sinó créixer. Podem mantenir-nos al marge i deixar que ho hegemonitzi la dreta catalanista? Pot significar la independència una nova transició i, per tant, la posterior minorització de la dissidència que tot nou poder constituït requereix per a legitimar-se internament? Hem d'intervenir-hi, assumint les contradiccions, i intentant que aquest procés constituent desbordi els marcs de la democràcia liberal-representativa i de l'economia de mercat capitalista? És la independència l'oportunitat de ruptura amb la monarquia constitucional espanyola i, per tant, pot engegar un nou cicle de lluites alliberador; o per contra, clausurarà la revolta contra la reestructuració capitalista en curs? Aquests són uns debats que, en tot cas, la trista perspectiva de la permanència en l'Espanya antidemocràtica ni tan sols permet imaginar.

* * *

Ara que la independència sembla inevitable, o que –siguem realistes–, ara que el seu debat ha guanyat una centralitat rotunda en determinats sectors socials, polítics i mediàtics (seria interessant saber què pensa la Catalunya de les perifèries metropolitanes o la Catalunya migrant). Des dels moviments populars –habitualment al·lèrgics a qualsevol idea d'Estat– hem de plantejar quines eines col·lectives disposem per a possibilitar una independència més enllà de l'Estat propi.

Si per a l'independentisme burgès –perdò, transversal– es tracta, esquematitzant, de traçar unes noves fronteres nacionals, *un nou Estat* capitalista en la Unió Europea, i si, fins i tot, des de determinades esquerres la qüestió diferencial és implementar un genèric socialisme de tall estatista, per contra, des dels moviments socials i, suggereixo, des de l'esquerra independentista sensible al «poder popular», és central plantejar una estratègia alternativa de *procés constituent*.

Per a la teoria política clàssica, el procés constituent significa que el poble exerceix la sobirania escollint els representants que redactaran una nova constitució. Aquest procés liberal-representatiu, pel cas que ens ocupa, significaria

convocar un plebiscit d'autodeterminació o proclamar la independència des del Parlament per, posteriorment, celebrar unes eleccions generals catalanes que escullin els representants que elaborin la nova constitució nacional. Aquesta lectura obté un consens absolut en el sobiranisme, fins al punt que s'ha naturalitzat com l'únic horitzó possible per assolir la independència.

Tant és així que, encara, no ha generat una crítica profunda ni una alternativa estratègica d'aquells que, desitjant també la independència, apostem per la superació de la democràcia representativa-liberal, avui arquitectura jurídic-política de l'economia de mercat capitalista. Havent viscut el 15M, amb una part important de la societat catalana expressant «ningú no ens representa», i amb debats sobre *la república del 99 %* damunt la taula, aquesta problemàtica ha de ser forçosament afrontada.

Existeix també una teoria socialista de l'Estat («l'apropiació popular de l'Estat») que, a nivell metodològic, oscil·la entre assumir el paradigma liberal-representatiu (referèndum-eleccions-constitució) fins a models insurreccionals, *a la bolxevic*. La via socialista-estatista a la independència, tanmateix, no ha estat desenvolupada en profunditat pels qui la defensen, si bé subjau en determinades reivindicacions quan, en les lluites contra les retallades socials, per exemple, es reclama la «nacionalització de la banca» o la «estatalització de l'economia i dels sectors energètics». Ara bé, són aquestes teories adequades per a exercir no ja la independència, sinó l'autodeterminació permanent del poble català? Sincerament: ens interessen per a l'endemà de la independència? No són fórmules que, per contra, garanteixen l'expropiació política de la societat catalana?

Des d'una perspectiva històrica, i a causa precisament de la manca d'un estat propi, els i les catalanes hem construït la nostra organització social, política, econòmica i cultural de forma no estatal. Des de les societats obreres de resistència de 1855 a l'economia popular, cooperativa i mutualista entre 1870 i 1939; des dels ateneus, sindicats, escoles lliures, casals, entitats culturals i teatrals, corals i orfeons, a les institucions científiques, literàries, educatives, al llarg de la nostra història contemporània i fins la derrota de 1939, la Catalunya moderna i emancipadora articulà la seva solidaritat social des de l'autoorganització col·lectiva, això és, sense i contra l'Estat.

Quasi exterminat, aquest subjecte constituent renasqué i reemprengué l'edificació d'un país propi al bell mig de la dictadura franquista. Altra vegada sense Estat i amb l'Estat en contra. Cooperatives d'habitatge, escoles laiques i mixtes, editorials, universitats populars, col·legis professionals, diaris i revistes, escoltisme i excursionisme, sindicats i assemblees obreres, organitzacions feministes, associacions de veïnes i veïns.

Aquesta *democràcia catalana real*, malauradament, fou bandejada pels partits polítics espanyols i catalans en la transició a la democràcia, la dels «demòcrates de tota la vida». Reduint a l'Estat la potència col·lectiva, normativitzant el procés institucional, es desplaçà el subjecte social i cooperatiu i romangué la pallofa

putrefacte de la monarquia, això sí, constitucionalitzada. De l'autonomia social a l'Estat de les autonomies, del poder popular a la democràcia autoritària de mercat, el nou estat ja estava llest per a ingressar en l'aleshores Comunitat Econòmica Europea. Un nou estat d'Europa. Ens sona?

No era això, companys, no era això, cantava Llach fa més de trenta anys. Aprenem doncs, i anticipem-nos. Per a ser fidels a la història social del nostre poble, per a respectar la naturalesa multitudinària dels i les catalanes, però, sobretot, per a construir una realitat nacional diferent a l'Estat-nació capitalista, hem de pensar en un procés constituent *altre*, que no subsumeixi la societat en l'Estat.

Ni liberals ni estatistes, cal una teoria revolucionària de l'Estat que esdevingui una crítica pràctica del dret i les institucions estatals. Passar del procés constituent liberal o socialista-estatal a la constitució d'un *poder constituent*, passar de l'autodeterminació jurídic-política a l'autodeterminació material. Un poder constituent que exclouï que qualsevol finalitat exterior pugui ser imposada a aquella conscientment construïda per la multitud en la seva experiència quotidiana. O sigui: un poder constituent fet amb les nostres pròpies mans.

Disposem d'una economia col·lectiva i cooperativa capaç de satisfer de forma solidària el conjunt de les necessitats materials del poble català? Disposem d'escoles i universitats democràtiques que garanteixin l'accés universal a l'educació o la producció i socialització del coneixement? De mitjans de comunicació de propietat col·lectiva i gestionats democràticament que garanteixin plenament la llibertat d'informació? De mecanismes de democràcia directa i municipal que garanteixin l'autodeterminació quotidiana de les comunitats locals? Etcètera.

O consolidem i generalitzem aquests embrions de poder constituent material –els poders no estatals!– per tal d'exercir l'autodeterminació i la independència des del punt de vista de les classes populars catalanes, o bé la independència del nostre país serà un somni convertit en malson. No oblidem. Existeix la Catalunya de Torres i Bages, de Cambó... i de Felip Puig. I existeix la Catalunya de Salvador Seguí, de Micaela Chalmeta... i de Xirinacs. En aquest sentit, també, nosaltres decidim.

Ivan Miró

Publicat al Setmanari Directa núm. 286;
19 setembre 2012